

aankijken, dan wijziget hun natuurlijk aangeboren temperament hunne visie, — hunne opvatting formuleert zich voor elk hunner in willekeurige conventies, en de uiting is dan even verschillend als hun respectieve temperamenten.

Zóó zijn in de werken van Toorop aanzienlijke sporen te vinden van Javaansche en Noorsche mythologische invloeden, van Engelsche teerheid en voorname distinctie, vermengd met een eigenaardig coloristen-temperament.

Ik beken gaarne mij niet bevoegd te achten om de diepe, philosophische gedachten van zijn latere werken te ontleden. Dit trouwens hangt óók van persoonlijken aanleg af. Bespiegelingen maakt elkeen naar zijn aard, daarom laat ik aan 't einde van dit opstel de titels volgen van de meest belangrijke artikelen aan Toorop's kunst gewijd in dit opzicht.

Maar wat ik in Toorop altijd zeer heb bewonderd, en wat altijd gewaardeerd en bewonderd behoort te worden, al *begrijpt* men niet altijd het symbolieke in zijn werken, is de plastische uitvoering ervan.

In de eerste plaats zijn smaak, zijn kleur-opvatting, zijn toon-begrip, de gratie, de elegante lijnen-bouw van zijn composities, de voornaamheid van expressie zijner figuren in zijn edel-reëele opvatting, de delicate tactiliteit zijner handen en vingers, de zoo individueel en sierlijk uitgewerkte ornamentale motieven.

En naast deze schilders-kwaliteiten, het subtiële, innig-doordringende dramatische droef-angstige sentiment vol menschenliefde en medelijden dat zijn werk doorstraalt, als bij een Maeterlinck. Hij heeft in al zijne werken „laten zijn de heftigste kleuren en lijnenkracht tot de teerste innigheid, van de tragisch-dramatische uiting tot de kalme sereene rust, van het fantastische tot het eenvoudigste en gestyleerde, en is de baanbreker geweest voor de kunst der jongeren, met Derkinderen aan den anderen kant.”

Wat hij in zijn laatste werken zoekt is het steeds hooger en hooger opvoeren van de expressie in karakter en zuiverheid; doch in betrekking tot vorm, kleur en lijn.

Eens hoorde ik Thorn Prikker aan van Deyssel zijn streven formuleeren: „de essence van het schoone in de natuur te geven geabstraheerd van den vorm.”

Dit bereikt Toorop buiten twijfel in vele zijner werken, met ongemeene bekooring, met veel en zeldzaam fijne gevoeligheid.

Deze doen dan vaag-melodieuze emoties geboren worden, suggereeren fluisterende, onstoffelijke harmonieën, van eeuwen-her afkomstig uit de oerwouden van Java en de sombere fjords van Noorwegen.

* * *

Merkwaardige artikels aan Toorop's werken gewijd werden o. a. gepubliceerd door: „l'Art Moderne” (1886), „La Jeune Belgique” (1886), „La Nation” (1891—Emile Verhaeren), „La Société Nouvelle” (1893), „Pan,” „Deutsche Rundschau,” „Le Mercure de France” en talrijke Europeesche dag- en weekbladen. Verder in verschillende revues, grondige studies van Jan Veth, Emile Verhaeren, Roger Marx, Jean Lorrain, Meier-Gräfe, Ruskin, Etha Fles, de Meester, e. a.

Nov. '97.